

Hyvä lukija

Olen julkaissut kotisivuillani (historiapalvelut.fi) muutamia Rääkkylään liittyviä lyhyitä kirjoituksia. Koska kotisivut poistuvat näkyvistä viimeistään tammikuun 2025 lopussa, Rääkkylä-Seura ry on ystävällisesti suostunut ottamaan nämä jutut omille sivuilleen.

Jutuissa on jonkin verran linkkejä muille www-sivuille. Osa kotisivuillani julkaistuista alkuperäisistä linkeistä ei enää vienyt oikeaan osoitteeseen, mistä on kiittäminen Kansallisarkiston uudistuksia. Olen pyrkinyt palauttamaan nämä linkit toimiviksi. Kaikkien linkkien toimivuuden olen tarkistanut 16.12.2024. Toivottavasti ne toimivat mahdollisimman pitkään.

Tervehtien

Pekka Kauppinen

[Hieman yksipuolista](#) – 10.8.2021

[Ketkä asuivat Jaaman Kapakassa v. 1890?](#) – 10.8.2021

[Olisiko mukava olla vuorilahtelainen?](#) – 10.8.2021

[Moottorin voimalla teitä pitkin](#) – 10.8.2021

[Nimien kirjoja](#) – 30.8.2021 (hieman muokattu 28.6.2023)

[Tie vaihtoi omistajaa](#) – 9.9.2021 (hieman muokattu 14.10.2021)

[... kaksi mustaa kekäleitä ristikkäin ...](#) – 13.10.2021

[Toisenlainen joulu](#) – 20.12.2021

[Ei nimi ravintolaa pahenna – vai pahentaako sittenkin?](#) – 1.2.2022

[Yhteinen tie, yhteinen etu, yhdessä maksettu?](#) – 28.3.2022

[Paikallista osaamista](#) – 30.6.2022

[Monenlaista päivämäärää](#) – 14.12.2022

[Toisenlaista kerrontaa](#) – 5.6.2023

Hieman yksipuolista

Tämä kohta kunnallislautakunnan (kunnanhallituksen edeltäjä) vuoden 1897 pöytäkirjoissa pysäytti. Epäilemättä arkinen ruoka oli useimmilla ihmisillä tuolloin yksinkertaista myös silloin kun he olivat omillaan toimeentulevia. Vaivaistalon ”ruoka järjestelmässä” yksinkertaisuus on varmasti viety vielä pidemmälle. Tätä ei kuitenkaan pidä ajatella minkäänlaisena pahan tahdon ilmauksena. Aika ja ajatukset olivat vain erilaiset.

Rääkkylän kunnallislautakunnan pöytäkirja 20.3.1897 §9.

§9

Muutettiin vaivaistalolle ruoka järjestelmä
Sunnuntaina päivälliseksi, Etelän ryynnistä velli
johon pannaan $\frac{3}{4}$ litraa kuorittua maitoa henkilöä kohti.
Maanantai entiselleen, Tiistaina kala lientä
ilman potaattia ryynnien kanssa, Keskiviikko
entiselleen, Janain Torstai ja Perjantai entis-
sellään, vaan kalaan ei panna enää potaattia
Lauanantaina kala lientä, ja saapi panna potaattia
laistaiseksi, vaan saapi laikkauttaa siltain kuin
tahtoo, Aamusella leipää tarpeen mukaan
ja yksi sillin kala 4 henkilöä keikattuna
Janain illalliseksi leipää ja suola maitoa, sahtia
käytetään ninkuin ennenkin, Lapsille annetaan
leipää vali palana, sekä alle 2 vuoden annetaan
maitoa.

§10

- Takaisin alkuun -

Ketkä asuivat Jaaman Kapakassa v. 1890?

Sanotaan, että verottaja on aina halunnut omansa. Verotus on ollut keskeinen syy myös henkikirjojen ylläpitämiseen. Väestöluetteloina ne ovat palvelleet myös muissa tarkoituksissa. Nyt niistä iloitsevat historiaa tutkivat, ja erityisesti sukututkijoiden laaja joukko pitää niitä arvossaan. On hauska tietää, keitä asui esivanhempien talossa. Vaikka oikean tiedon löytäminen vaatii helposti jonkin verran työtä ja vaivaa, jokainen tiedonmurunen vie tutkimusta ja harrastusta eteenpäin. – Tarkempia tietoja henkikirjoista ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista löytyy esimerkiksi [Arkistojen Portti](#) -palvelusta.

Pohjois-Karjalan alueelta henkikirjoja on säilynyt 1600-luvun alkupuoliskolta lähtien. Asiakirjojen sarja ei ole täysin yhtenäinen, mutta vuodesta 1810 lähtien tilanne on jo toinen. Niinpä niiden antia voidaan käyttää hyvin kerrottaessa rääkkyläläisten historiasta itsenäisen Rääkkylän kunnan ajalta. Tosin tietosuoja säätelevästä lainsäädännöstä johtuen vapaasti käytettäviä ovat ainoastaan kaikki sata vuotta vanhemmat henkikirjat. Sitä uudempia saa nähtäväkseen Kansallisarkiston toimipaikoissa.

Henkikirjoja on laajasti käytettävissä digitoituina Kansallisarkiston Digitaaliarkistossa. Tietyn vuoden henkikirjan löytäminen edellyttää jonkin verran alueellisen hallinnon tuntemista, ts. vähintäänkin tietoa siitä, mihin lääniin esimerkiksi Rääkkylän alue on kuulunut tutkittavana aikana. Itsenäisenä kuntana Rääkkylä on aina Pohjois-Karjalan läänin aloitukseen saakka (v. 1960) hallinnollisesti kuulunut Kuopion lääniin ja Liperin kihlakuntaan. Ennen kunnan itsenäistymistä (v. 1874) Rääkkylän tiedot löytyvät Kiteetä koskevien tietojen yhteydestä.

Kuopion läänin – kuten muidenkin läänien – digitoidut henkikirjat löytyvät mainitulla tavalla [Kansallisarkiston Astia-palvelusta](#). Samoihin asiakirjoihin pääsee käsiksi myös [Digihakemiston](#) kautta. Lähestyipä aineistoa joko suoraan tai Digihakemiston kautta, ainakin ensikertalaisen kannattaa tutustua palvelujen käyttöohjeisiin.

Vanhemmat henkikirjat on laadittu ruotsin kielellä. Myös henkilöiden nimet ovat niissä ruotsinnettuina. Henkikirjoissa käytetään paljon lyhenteitä. Niiden tulkitsemiseen löytyy apua esimerkiksi Suomen Sukututkimusseuran [lyhenneluettelosta](#).

* * * * *

Niin, ketkä asuivat Jaaman Kapakassa v. 1890? – Kapakka oli tuolloin talon Jaama n:o 8 nimi. Sen omistajat ja henkiveroa maksaneet asukkaat luetellaan kyseisen vuoden [henkikirjassa](#).

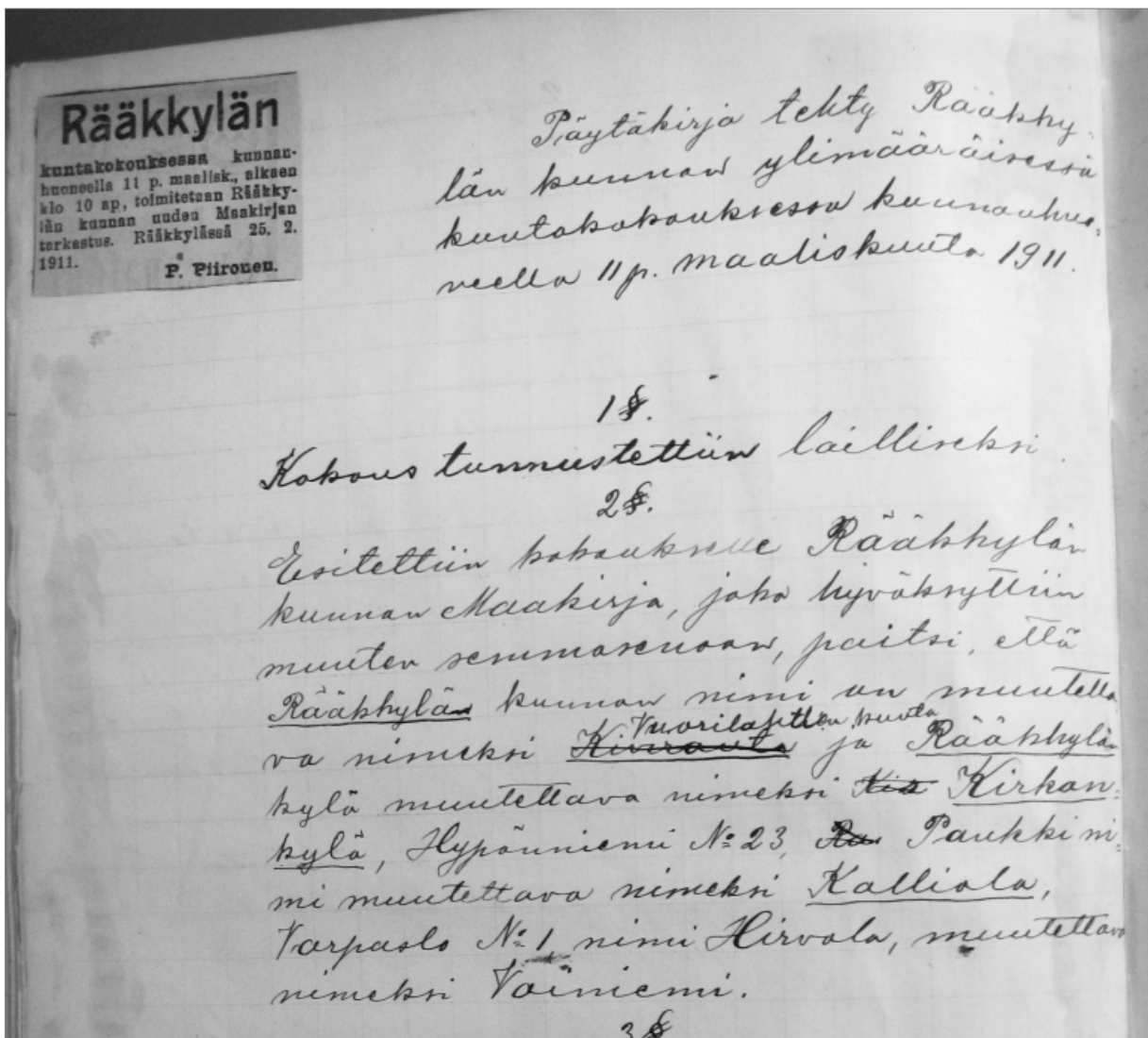
- Takaisin alkuun -

- Takaisin alkuun -

Olisiko mukava olla vuorilahtelainen?

Nimet ovat kiehtova asia. Minultakin on usein kysytty Rääkkylä-nimen alkuperää, mutta siihen en osaa vastausta antaa. Varhaisin itse tekemäni havainto nimestä löytyy vuoden 1645 (1644) Käkisalmen läänin [maakirjasta](#), missä nimi on oman tulkin-tani mukaan muodossa 'Kräckylä'. Tosin jo vuoden 1640 [maakirjasta](#) löytyy kylä 'Räckilä', enkä heti keksi, mitä muuta kylää kuin Rääkkylää se voisi tarkoittaa.

Niin tai näin, nimet muuttuvat ja nimiä muutetaan tietoisesti. Viimeksi mainittua halusivat toteuttaa Rääkkylän kuntakokouksen osanottajat 11.3.1911. Ylimääräinen kokous oli kutsuttu antamaan lausuntoa henkikirjoittajan kunnalle lähettämästä maakirjasta. Päätäjillä oli esittää maakirjaan muutamia nimiä koskevia muutosehdotuksia. Niistä ehdottomasti yllättävin oli esitys Rääkkylän kunnan nimen muuttamisesta Vuorilahden kunnaksi. Harkinnassa on kenties ollut myös nimi Kiviranta, mutta se on sitten gliiviivattu.

Mitä ehdotuksen taustalla on, sitä en ainakaan toistaiseksi ole saanut selville. Vuori-lahti oli toki tärkeä paikka rääkkyläläisille liikenteellisesti ja taloudellisestikin, mutta oliko niin tärkeä, että satoja vuosia käytetty vanha nimi olisi kannattanut vaihtaa? Jotain tyytymättömyyttä Rääkkylä-nimeen on joka tapauksessa täytynyt olla, jos ker-ran nimenvaihdon uskottiin olevan tarpeen.

- Takaisin alkuun -

- Takaisin alkuun -

Moottorin voimalla teitä pitkin

Arvoitukseksi jäänee se, kuinka ja miten rääkkyläläiset saivat ensimmäisiä omakoh-
taisia kokemuksia autoista. On täysi syy uskoa, että jotkut olivat autoja nähneet
vuoteen 1911 mennessä. Kun kerran Liperissä jo kolaroitiin autolla keväällä 1911,
niin ainakin lähikunnissa autoja oli jo ollut nähtävissä. Vahvan näytön autoihin
tutustumisesta antaa tapahtuma syksyllä 1914, missä rasivaaralaiset osasivat verra-
ta ilmassa kuulunutta outoa ääntä automobiilin ääneen. – Pieni uutinen tästä ääniha-
vainnosta löytyy sanomalehti [Karjalattaren sivuilta](#) (sivun alareuna, 3. palsta oikeal-
ta).

Ensimmäisistä rääkkyläläisistä autojen tai moottoripyörien omistajista ei ole kattavia
tietoja, sillä moottoriajoneuvojen rekisteröinti aloitettiin vasta v. 1922. Rekisteröinti
tapahtui läänikohtaisesti. Kuopion läänin rekisterikorteissa varhaisista rääkkyläläi-
sistä autonomistajista mainitaan ainakin autonkuljettaja [Kalle Kinnunen](#) ja merikap-
teeni [Edvin Silvén](#), jotka kumpikin rekisteröivät Fordinsa heinäkuussa 1925. Molem-
mat edustivat samalla uuden ajan elinkeinoa tarjotessaan autokuljetuksia ammatti-
maisesti. Kinnusen henkilöautoon mahtui 4–5 henkilöä, joita liikutti 20-hevosvoimai-
nen nelitahtimoottori. Silvénin auton laaduksi on merkitty 12 henkilöä kuljettava
'matkailu-auto', jonka voimanlähde oli 22-hevosvoimainen.

Myymälänhoitaja [Armas Mononen](#) rekisteröi Radeo-merkkisen, 2,5-hevosvoimaisella
kaksitahtimoottorilla liikkuvan moottoripyöränsä elokuun alussa 1927. Samoin teki
rasivaaralainen kansakoulunopettaja [Väinö Leppälä](#) omalle Radeo-pyörälleen. Leppä-
lä tosin myi oman pyöränsä pian maanviljelijä Eero Vaararinnalle.

Näiden ja muiden 1920-luvulla rekisteröityjen moottoriajoneuvojen rekisterikortit löy-
tyvät digitoituna ja vapaasti katsottavissa [Kansallisarkiston Astia-palvelusta](#). Hyvä ja
ehkä Kansallisarkiston käyttöliittymää helpompi tapa lähestyä asiakirjoja on
[Digihakemisto](#), joka on yksityisesti toteutettu hakemisto Kansallisarkiston digitoimiin
asiakirjoihin. Hakemistojen ohjeet lukemalla ja kokeilemalla jokainen löytää oman ta-
pansa käyttöä digitaalisessa muodossa tarjottavia asiakirjoja ja muita aineistoja.

- Takaisin alkuun -

Nimien kirjoja

Ester, Hilikka, Humu-Pekka, Inga, Into, Jumi, Kaiku, Lassi, Leiju, Leila, Leimu, Lelu, Lempi, Lento, Liinu, Liisa, Lippa, Lotta, Nella, Olga, Paku, Perho, Piiju, Piippa, Pirkko, Poju, Polle, Sirkka, Sirkku, Siro, Sohvi, Sopus, Teho, Temu, Teppo, Tuima, Ukko, Urho, Valma, Vappu, Varpu ja Veijo.

Koko joukko kelpo nimiä joko varsinaisiksi etunimiksi tai kutsumanimiksi. Luulta-vasti useimmat lukijat arvaavat kuitenkin heti, ettei listassa tällä kertaa ole kyse ihmisten nimistä, vaan nimistä, joilla puhuteltiin monelle tärkeää ja ehkä jollain tavoin rakastakin ystävää – hevosta.

Hevosten ja etenkin suomenhevosten arvoa suomalaisen maa- ja metsätalouden historiassa on vaikea yliarvioida. Historiallisessa katsannossa polttomoottorikäyttöiset laitteet ja koneet ovat vieläkin uusia, vaikka traktorit ovat jo usean sukupolven ajan olleet arkinen osa maaseudun elinkeinoissa. Toki koneet ovat tehostaneet tuotantoa ratkaisevalla tavalla, mutta moni kansantaloutemme kaunis kehityskaari on perustettu ihmisen ja hevosen yhteistyölle. Ei niitä tukkeja talvisella metsätyömaalla ihmisvoimin raahattu tie- tai vesireittien varrelle.

Hevosten arvo on ollut suuri myös sodankäynnissä. Tämän ovat suomalaiset jo tunnustaneet. Elokuvien ja tietokirjojen ruokkimat kuvat arojen ja peltojen yli kiitävistä panssareista jättävät pimention liejuisilla teillä, poluilla ja jopa koskemattomissa metsissä kärryjä ja tykkejä vetäneet tai rakuunaa selässään kantaneet voimapesät. Erityisen tärkeässä asemassa hevonen oli tykistölle, sillä kenttätykistörykmentin miesvahvuudesta yli puolet saattoi olla hevostmiehiä tai hevosia huoltavaa henkilöstöä.

Rauhan aikana puolustusvoimien palveluksessa oli noin neljä tuhatta hevosta. Liikkeen kannallepanossa tarve yli kymmenkertaistui ja mistäpä muualta hevoset otettiin kuin siviiliväestöltä. Vuosina 1939–1944 puolustustarkoitukseen otettiin reilusti yli sata-tuhatta hevosta, Rääkkylästäkin useaan otteeseen. Samalla tavoin luovutettiin myös muun muassa heiniä, olkia, perunaa ja lihakarjaa. Vanhempi väki muisti varmasti vastaavat luovutukset ensimmäisen maailmansodan vuosilta.

Yllä oleva nimilista koostuu hevosista, joiden luovuttamista käsiteltiin vuoden 1942 tammikuussa*. Tuolloisessa listassa oli kaikkiaan 62 hevosta, joten joukkoon mahtui monta saman nimen omaavaa eläintä. Tämän jutun lopusta linkin takaa löytyvästä artikkelista löytyy tietoja periaatteista, joiden mukaan hevosia valittiin. Niitä näytetään noudatetun myös Rääkkylässä. Hevoset koottiin keräyspisteisiin, joista sitten matka jatkui Hammaslahden asemalle ja junaan.

Jos nimilistaa voitaisiin yleistää, niin yleisimpiä hevosten nimiä Rääkkylässä olisivat olleet Pirkko, Urho, Siro, Sirkka ja Lotta. Koska – kuten linkitetystä artikkelista käy ilmi – orihevosia ruunia lukuun ottamatta välteltiin, niin nimijakaumaan on luulta-vasti sitä kautta tullut vääristymää. Joka tapauksessa, olipa nimi ollut mikä tahansa,

eläimestä luopuminen on ollut varmasti monelle omistajalle tiukka paikka. Sitä ei ole välttämättä helpottaneet edes korvaukset, joita eläimistä maksettiin.

* * * * *

Aiheesta lisää muun muassa:

https://www.reservilainen.fi/uutiset/hevonen_oli_korvaamaton_resurssi_sodassa

<http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/heihoplaa/sivut/Historiaa-osa4.html>

* * * * *

* Muokattu 28.6.2023 | Korjattu toiseksi viimeisen kappaleen ensimmäistä virkettä. Luovutettavien hevosten lista oli kunnallislautakunnan käsittelyssä tammikuussa 1942, ei vuoden lopussa. Mainitun vuoden aikana käsittelyssä oli kaksi muutakin listaa puolustusvoimille varatuista hevosista.

- Takaisin alkuun -

Tie vaihtoi omistajaa

Rääkkylän kirkonkylältä Paksuniemeen johtava tie on vilkkaasti liikennöity. Ennen viime sotia sitä pidettiin kunnan teistä jopa vilkkaimpana, sillä pääsihän sitä myöten meijerille ja laivarantaan, mistä puolestaan matkaa jatkettiin maantien puuttuessa vesitse milloin Liperin suuntaan, milloin Joensuuhun päin. Talvella toki kulku Paksuniemestä eteenpäin kävi jääteitä pitkin.

Kyseinen tie oli vuoden 1887 tiejaossa määritelty yleiseksi tieksi, josta huolehtiminen oli Rääkkylän manttaalinomistajien huolena. Vuoden 1918 tielaki jakoi kunnassa olevat yleiset tiet maanteihin ja paikallisteihin, muuttaen myös ylläpitoon liittyneitä vastuita. Maanteiden rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneet kustannukset tulivat vuoden 1921 alusta lukien valtion kontolle. Vilkkaimmat tiet siirrettiin suoraan tie- ja vesirakennusten ylihallituksen hoidettaviksi. Käytännössä tämä koski vain pientä osaa Suomen maanteistä, sillä rauhallisemmat maantiet jäivät lääninhallitusten ja paikallisten tielautakuntien hoitoon. Tällaisia olivat myös kaikki Rääkkylän alueella sijainneet maantiet. Paikallisteiden hoitokustannukset kuuluivat teiden käyttäjille.

Rääkkylässä valtio oli katsonut vain yhden laivalaiturille johtavan yleisen tien riittävän valtion kustannettavaksi. Tämä tie vei Vuorilahden laiturille. Kyseinen 400 metriä¹ pitkäksi ilmoitettu laiturin ja sinne johtava tie kuitenkin rikkoutuivat pahasti kesän 1924 tulvissa, jotka muutoinkin koettelivat laajoja osia maakunnasta. Koska laiturin yksityinen omistaja ei ollut erityisen halukas heti sen korjaamiseen, joutuivat laivat jättämään siellä pysähtymisen väliin. Tämä osaltaan vaikutti siihen, että suuri osa aiemmin Vuorilahteen suuntautuneesta tieliikenteestä ohjautui nyt Paksuniementielle.

Paksuniemessä olleen 30 metriä pitkän laiturin kunnosta vastasi osuusmeijeri. Sen sijaan Paksuniementietä ei voitu, eikä haluttu jättää samoille harteille. Kunnan mielestä tämä noin 2,4 kilometriä pitkä tie oli yksiselitteisesti yleinen tie ja siksi sen kuului olla valtion vastuulla. Niinpä tätä koskeva anomus lähti asianomaisille viranomaisille ja päättäjille kesällä 1925.

Vaikka asetelmat tämän jälkeen ehtivät Vuorilahden suunnalla korjaantua, hallinnon rattaat asettuivat Paksuniementien kannalta toivottuun asentoon. Valtioneuvosto hyväksyi kunnan anomuksen huhtikuussa 1926, mutta määrätyin ehdoin. Tie oli syksyyn 1927 mennessä saatettava säädösten mukaiseen kuntoon ja muut tienpitoa tukevat ehdot täyttäväksi ennen valtiolle siirtämistä. Näitä muita ehtoja olivat muun muassa sorapalstat, joista otettiin tien kunnossapidossa tarvittava maa-aines.

Kunta sitoutui omalta osaltaan tien kunnostukseen jo pelkästään sen vuoksi, että tie palveli kunnalliskodin tarpeita. Mukaan toivottiin myös kauppoja, meijeriä ja ylipääntään tien ahkeria käyttäjiä. Osallistujista muodostettiin Paksuniemen tietoilukunta, joka huolehti monista kunnostamiseen liittyvistä käytännön asioista. Se myös neuvot-

---

1 Vuorilahden laiturille ilmoitettu 400 metrin pituus tuntuu hieman hurjalta. Tieto perustuu Rääkkylän kunnanvaltuuston pöytäkirjaan 27.5.1925 §34.

teli talollinen Juho Turtiaisen kanssa tiealueen vaihtosopimuksen. Tätä tarvittiin tuolloin rannan kautta kulkeneen tien oikaisemiseksi.

Tie ei ollut valtion vaatimassa kunnossa vielä määräajan koittaessa syksyllä 1927. Vasta lokakuussa 1928 kunta katsoi tien olevan valmis, mutta tuolloin pidetyssä tarkastuksessa löytyi vielä puutteita. Kuukautta myöhemmin onnisti paremmin, vaikka kaikki maanomistajat eivät olleet suostuneet luovuttamaan ravien eli ojien ulkopuolelta tarvittavia aloja. Rääkkylä kunta kuitenkin sitoutui vastaamaan siitä, että tielle tarvittava ja laissa määrätty alue sekä määrättyt sorapalstat tulevat valtiolle korvauksella luovutetuiksi ja laillisesti erotetuiksi. Sitoumuksella haluttiin kiirehtiä tien siirtymistä valtion välittömään hoitoon heti vuoden 1929 alusta lukien.

Toive toteutui. Tie- ja vesirakennusten ylihallitus tosin teki asiasta päätöksen hieman takautuvana vasta 1.3.1929. Tarvittavia maa-aloja ei kuitenkaan saatu helposti. Täyttäkseen edellä mainitun lupauksensa kunta muun muassa anoi Paksuniementien paaluttajaksi toimitusmaanmittaria. asiat olivat vuoden 1930 lopulla edenneet pakkolunastuslautakunnan käsittelyyn, ja paalutus oli edellytys lautakunnan työn saattamiseksi loppuun. Kivutta tällainen eteneminen ei tietenkään sujunut. Niinpä tie- ja sorapaikkojen luovutusta koskevassa asiassa jouduttiin lopulta turvautumaan välimiesoikeuteen. Sen vuonna 1931 antamassa ratkaisussa kunta veloitettiin suorittamaan korvauksia maanomistajille maasta ja rakennusten siirtämisistä nykyrahassa lähes 7500 euroa. Tähän tuomioon kunta tyytyi. Erilaisia tieasioita oli vireillä riittämiin, joten hyvä oli saada yksi iso sellainen päätökseen.

* * * * *

Kesän 1924 sanomalehdet kertovat monissa numeroissaan tulvan aiheuttamista tuhoista maakunnassa. Rääkkyläkin mainitaan useaan otteeseen, kuten esimerkiksi tässä Kansan Voima -lehden numerossa [21.6.1924](#) (1. palsta vasemmalta lukien).

* * * * *

- Takaisin alkuun -

- Takaisin alkuun -

... kaksi mustaa kekälettä ristikkäin ...

Rääkkylän kunnanvaakuna täytti kuluneena kesänä 65 vuotta. Hyvä eläkeikä siis, mutta eihän nyt hyvää kannata vapaalle päästää. Vaikka kaskenpoltosta innoituksen saanut kuva-aihe ei välittömästi liitykään 2000-luvun Rääkkylään, on se muistutus perustasta, jonka varaan Rääkkylän alueelle pysyvästi asettuneet ihmiset aikanaan elämänsä rakensivat. Epäilemättä monella nykyisellä rääkkyläläisellä on tuohon kaskiaikaan ulottuvat sukujuuret.

Monelle vaakunalle on haettu muotoa suunnittelukilpailun kautta, ja näin meneteltiin myös Rääkkylässä. Kilpailusta kertova ilmoitus julkaistiin kesällä 1955 Maalaiskunta-lehdessä, ja aivan joulun alla samana vuonna kunnanvaltuusto saattoi valita jo suosikkinsa. Kunnanhallitus oli tarjoillut valtuustolle vaihtoehtoiksi kilpailussa 1. ja 3. palkinnot saaneet ehdotukset, jotka molemmat olivat konttoripäällikkö Gustaf von Numersin laatimia. Näistä valtuusto valitsi vaakunaksi kilpailun voittaneen ehdotuksen nimeltään ”*Entisajan kasket*”. Sisäasiainministeriö vahvisti valinnan 3.5.1956, jonka jälkeen kunnanhallitus saattoi käynnistää toimet vaakunan ottamiseksi käyttöön.

Vaakunan suunnitellut Gustaf von Numers (1912–1978) oli alansa johtavia asiantuntijoita. Vaikka hän oli heraldikkona itseoppinut ja työskenteli teollisuuden parissa, hänen ansiolistansa on kunnioitusta herättävä. Listaan mahtuu muun muassa noin 150 kuntavaakunaa.

* * * * *

Rääkkylän kunnan www-sivuilla on hyvä ja tiivis selostus vaakunan syntyhistoriasta.
<https://www.raakkyla.fi/vaakuna>

Sisäasiainministeriön päätös Rääkkylän kunnanvaakunan hyväksymisestä
<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=10282045>

Wikipedia-artikkeli Gustaf von Numersista
[https://fi.wikipedia.org/wiki/Gustaf_von_Numers_\(heraldikko\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Gustaf_von_Numers_(heraldikko))

* * * * *

- Takaisin alkuun -

- Takaisin alkuun -

Toisenlainen joulu

Historiasta on helppo löytää jouluja, joihin on liittynyt jotain poikkeuksellista ja tulevaisuutta sumentavaa. Joulukuussa 1939 moni räähkyläläinen oli 'siellä jossakin'. Jos elämän jatkuminen oli jossain epävarmaa, niin sitä se oli erityisesti rintamilla. Tästä huolimatta toivoa pidettiin yllä ja sitä haluttiin välittää kotiseudulle jääneille, ja tietysti myös päinvastoin. Molempiin suuntiin kulkeneet kirjeet, kortit ja paketit olivat käsinkosketeltavia osoituksia siitä, että ihmiset ajattelivat toisiaan.

Arvatenkin myös sanomalehdissä julkaistujen rintamamiesten joulutervehdysten arvo on ollut lukijoilleen suuri. Lukuisissa sanomalehti Karjalaisen vuoden 1939 joulukuisissa numeroissa oli suuri määrä sotapalveluksessa olevien henkilöiden tervehdyksiä. Heidän joukossa oli runsaasti räähkyläläisiä. Näitä joulutervehdyksiä on mahdollista lukea Kansalliskirjaston digitoimista sanomalehdistä sekä sanomalehti Karjalaisen Kaiku-arkistosta.

Kansalliskirjaston sivuilta sanomalehti Karjalainen luettavissa maksuttomana vuoden 1939 loppuun saakka. Tervehdyksiä näyttäisi lehdissä olevan viimeistään 9.12.1939 alkaen.

Kansalliskirjaston digitoimia sanomalehtiä voi hakea tämän linkin kautta:
[Haku - Digitaaliset aineistot - Kansalliskirjasto](#)

Tästä linkistä löytyy esimerkiksi sanomalehti Karjalaisessa 23.12.1939 julkaistuja tervehdyksiä:

[23.12.1939 Karjalainen no 148 - Digitaaliset aineistot - Kansalliskirjasto](#)

Maksullisesta Kaiku-arkistosta löytyvät lehden kaikki numerot.

* * * * *

Meillä on edessämme joulu koronaepidemian varjossa. Vaikka viheliäinen virus ja moni muukin asia elättävät epävarmuuden tunnetta, viimeksi mainittua ei kannata päästää ylimmäksi isännäksi. Varovainen on silti hyvä olla ja tehdä omalta osaltaan parhaansa suojatakseen itseään, lähimmäisiä ja muita kanssakulkijoita.

Rauhallista joulua kaikille!

- Takaisin alkuun -

Ei nimi ravintolaa pahenna – vai pahentaako sittenkin?

Laillisen alkoholin saatavuus maaseudulla oli pitkään hyvin tiukassa, lähes mahdotonta. Taustalla olivat asenteet, jotka näkyivät niin lainsäädännön asettamissa rajoituksissa kuin paikallisten päättäjien tiukkuudessa. Kaupungit ja maaseutukunnat olivat toisiinsa verrattuna hyvin epätasa-arvoisessa asemassa.

Vaikka mielipiteet kävivät viimeistään 1950-luvulla vähitellen alkoholin saatavuudelle suopeammiksi, merkittävää suunnanmuutosta jouduttiin odottamaan aina vuoteen 1969 saakka. Keskioluen vapautuminen vuoden alussa oli toki iso asia, mutta samaan aikaan voimaantullut muu uudistettu alkoholilainsäädäntö avasi ovia laajemmallekin alkoholin myynnille ja anniskelulle.

Vaikka vanha lainsäädäntö sekin antoi jonkin verran liikkumavaraa, sitä ei käytetty hyväksi. Tämän sai tuta kesällä 1965 yrittäjä Lauri Valkeapää, joka tuolloin toivoi kunnalta puoltolausetta suunnittelemansa ravintolan B-anniskeluoikeuksille. Asia koettiin vaikeaksi, joten kunnanvaltuutetut empivät, eivätkä olleet halukkaita asiasta heti päättämään. Yrittäjä ei jäänyt päätöstä siltä erää enää odottamaan, vaan veti hakemuksensa pois.

Muutos oli kuitenkin tulossa. Siihen myötävaikutti kunnan vahva sitoutuminen matkailuelinkeinon edistämiseen. Matkailuun ei silti viitattu ainakaan näkyvästi puoltaessa kesällä 1967 liikkeenharjoittaja Inkeri Turusen hakemusta keskioluen myynnin sallivien C-oikeuksien saamiseksi Mäki-Baari-nimiselle yritykselle. Sen sijaan Lauri Valkeapään uudistettua B-oikeuksia koskevan hakemuksensa keväällä 1968, puhetta riitti hieman enemmän. Nyt kunnan päättäjät olivat ymmärtäväisiä ajatukselle, että kunnallinen ravintola oli matkailun ja lomamajoituksen kehittämisen kannalta välttämätön. Niinpä kunnanvaltuusto antoi ainakin muodollisesti yksimielisen puoltolauseen Kestikellarin tarvitsemille B-oikeuksille.

Rääkkylän matkailun lippulaivan Koivuniemen lomakeskuksen äärellä sijaitsevasta Lomaravintolasta tuli kunnan ensimmäinen täydet A-oikeudet omannut ravintola. Oikeuksien hakemiseen myötävaikuttivat lupaavat kokemukset matkailun sekä paikakuntalaisten itsensä tuomasta palvelujen kysynnästä. Kun vielä ravintolan omistus siirrettiin Rääkkylän Loma Oy:n nimiin ja ravintolatilat saatiin uudistettua, pöytä oli katettu täysille anniskeluoikeuksille. Uudistettu ”Lomis” avattiin sitä odottaneelle yleisölle 16.6.1972.

Säilyttääkseen toimintakykynsä Rääkkylä Loma Oy luopui Lomaravintolasta 1.9.1974 lukien. Ravintola vuokrattiin paikalliselle Rääkkylän Osuuskaupalle, joka tällä tavoin liittyi ravintola-alalle vahvasti tulleiden osuuskauppojen joukkoon. Ravintola siirtyi Rääkkylän kirkonkylän keskusta osuuskaupan liikerakennuksen uuteen laajennusosaan toukokuussa 1975. Samalla vaihtui ravintolan nimi, eikä tämä kaikkia ilahduttanut, kuten oheinen leike sanomalehti Karjalaisesta 13.5.1975 osoittaa.

Rustokorva sai pitää nimensä. Sen verran saanee ylisanoja käyttää, että nimestä tuli lopulta jopa legendaarinen. Sen tuntevat edelleenkin monet sellaiset (tämän kirjoittaja mukaan lukien), jotka eivät sen palveluista ehtineet nauttimaan. Rusto-

korvan omistajan vaihduttua Keski-Karjalan Osuuskaupaksi vuonna 1982, sen vertailukohdiksi tulivat uuden omistajan ravintolat Kiteellä ja Tohmajärvellä. Lopputulokset eivät olleet imarrellut, joten Rustokorva vuokrattiin yksityisyrittäjille keväällä 1984. Uudeksi nimeksi tuli Herukka, jota puolestaan seurasivat yrittäjävaihdosten myötä ravintolat Vävy-poika ja Bonne Femme.

- Takaisin alkuun -

Yhteinen tie, yhteinen etu, yhdessä maksettu?

Teiden rakentamisista riittää tarinoita. Olipa kyse valtion rakennuttamasta maantiestä tai tieosakkaiden ylläpitämästä kylätiestä, kerrottavaa löytyy niin yhteistyöstä kuin eripurasta. Varsin usein tien historiasta löytyy näitä molempia.

Pitkälle 1900-luvun puolelle saakka tiet olivat maaseudulla lähinnä yksityisten kansalaisten vastuulla. Maantien tekemisen maksoi kyllä valtio, mutta sen kunnossapito oli säilytetty ennen kaikkea manttaaliin pantujen talollisten harteille. Kyse oli veroluonteisesta rasituksesta. Kylätiet puolestaan olivat kokonaisuudessaan tieosakkaiden itsensä vastuulla. Yhteisiä varoja niihin ryhdyttiin käyttämään käytännössä vasta 1900-luvun pula-aikoina hätäaputoita teetettäessä.

Tien tarkoituksena on yhdistää. Toisaalta kukaan ei halua rasitteeseen mitään tarpeetonta. Tästä käy hyvin esimerkkinä Heinoniemen kylätien toteuttaminen. Itse kylä jakautui Rääkkylän itsenäistymisen jälkeen kahden kunnan alueelle. Kylän taloista numerot 10–12 kuului Kiteeseen. Rääkkylän puolella asuneet ja tieyhteyttä mielineet kyläläiset saivat keväällä 1885 läänin kuvernööriltä luvan mainitun kylätien rakentamiseen. Tien tuli liittyä jo olemassa olleeseen Hiiskosken myllylle vievään tiehen. Uuden tien piti rasittaa ainoastaan Rääkkylän puoleisia kyläläisiä.

Syystä tai toisesta hankkeen puuhamiehiltä unohtui, että uusi tie tulisi kulkemaan lyhyesti myös Kiteen kunnan puolella. Niinpä Rääkkylän heinoniemeläiset halusivat syksyllä 1885 kylän kiteeläisten talojen myös osallistuvan tien rakentamiseen ja kustannuksiin. Heidän mielestään uusi tie olisi hyödyksi myös näille. Kiteen puolella tästä oltiin kuntakokousta myöten eri mieltä. Kuvernööri oli kuitenkin hakijoiden puolella toukokuussa 1887. Ensimmäisen luvan mukainen tie oli tuolloin jo valmiina Kiteen rajalla, ja sen jatkolle kuvernööri antoi nyt rakentamisaikaa vuoden 1888 loppuun saakka. Kylän kaikkien talojen tuli osallistua siihen.

Toisenlaista kuntien välistä ongelmaa oli ratkottu jo hieman aikaisemmin. Rasi-vaarasta Hammaslahteen kulkevalla tiellä, tuolloin vielä Rääkkylän ja Tohmajärven rajalla sijaitseva Kylmäpohjan silta oli 1880-luvulle tultaessa vaarallisessa kunnossa. Silta oli kuntien yhdessä ylläpitämä, joten kuvernöörin antama määräys sillan korjaamisesta kosketti kumpaakin.

Korjaustarvetta ei kiistetty, mutta kunnostuksen laajuudesta taitettiin peistä. Rääkkyläläiset kannattivat kokonaan uuden kivisillan rakentamista, kun tohmajärveläisille olisi riittänyt vanhan puusillan korjaaminen. Kantaansa he perustelivat Tohmajärven Onkamon kylän tilanteella. Tuolloin oli parhaillaan vireillä hanke eräiden Onkamon talojen siirtämisestä Rääkkylään. Tohmajärveläiset halusivat odottaa asian ratkaisua, sillä kuntarajan muuttuessa silta jäisi Rääkkylän puolelle ja sen ylläpidettäväksi. Miksi siis maksaa sellaisesta, joka oli siirtymässä toisten kannettavaksi? Rääkkyläläisten mielestä vanha silta oli ”vallan huono ja vaaroja matkaansaattava”. Kuvernööri oli samaa mieltä ja velvoitti lokakuussa 1884 kunnat kivisillan rakentamiseen. Tohmajärveläiset valittivat tästä vielä senaattiin, mutta myös siellä oli kuvaannollisesti kivisilta vastassa maaliskuussa 1885. Kuvernöörin päätös jäi voi-

maan. – Todettakoon, ettei senaatin päätöksessä vaikuttanut millään tavoin sen itsensä muutamaa päivää aikaisemmin tekemä päätös eräiden Onkamon talojen siirtämisestä Rääkkylään kuuluviksi.

- Takaisin alkuun -

Paikallista osaamista

Perinteisessä maaseutuyhteisössä omavaraisuus oli kunnia. Lähituotanto oli täyttä arkea, vaikka tuota sanaa ei vielä oltu keksitty kuvaamaan ihmisten suhdetta ravinnon ja tarvitsemiensa tavaroiden hankintaan.

Oli silti joukko tehtäviä, joita luovutettiin usein ulkopuolisille suoritettaviksi. Eri alojen käsityöläiset olivat jo varhain osa yhteisöjä etenkin kaupungeissa, mutta myös maaseudulla. Heille uskottiin töitä, jotka olivat tarpeellisia, mutta joita ei jokaisen kannattanut ryhtyä itse tekemään. Pelkästään työn oppiminen kunnolla olisi vaatinut liikaa aikaa. Se puolestaan olisi ollut poissa toimeentulon kannalta kiireellisimmistä töistä. Niinpä sepät, suutarit, räätälit ja nahkurit olivat läsnä myös räakkyläläisten elämässä.

Kunnassa vaikuttaneista käsityöläisistä ei ole täysin kattavia luetteloita. Tietoja heistä voi toki kerätä useista asiakirjallisista lähteistä. Rippikirjat ja henkikirjat eivät kuitenkaan kerro käsityöläisen tekemästä työstä ja sen määrästä tai rahallisesta arvosta. Niistä sen sijaan saa käsityksen viranomaisten eri tarkoituksiin keräämistä tilastoista tai niiden pohja-aineistoista. Viimeksi mainittuihin lukeutuvat teollisuuslaitoksia koskevat ilmoitukset, jotka päätyivät lopulta teollisuushallitukselle ja joita säilytetään Kansallisarkistossa olevassa kauppa- ja teollisuushallituksen arkistossa. Nämä ilmoitukset on myös digitoitu vuosilta 1885–1908 ja luettavissa vapaasti internetin välityksellä.

Olen koonnut tähän listan linkeistä, joiden avulla löydätte räakkyläläisiä käsityöläisiä ja teollisuuslaitoksia koskevia ilmoituksia vuosilta 1885–1905. Vuosien 1906–1908 osalta kyse on elinkeinonharjoittajia ja käsityöläisiä koskevista luetteloista (ilmoituksista), jotka on arkistossa ryhmitelty vain kihlakunnittain. Näiden vuosien kohdalla linkit vievät kohtaan, mistä alkavat Liperin kihlakunnasta tulevat ilmoitukset. Niitä selaamalla löytyy kohtuullisella vaivalla myös tietoja räakkyläläisistä. Näyttää kuitenkin selvältä, etteivät kaikki käsityöläiset ole lähettäneet ilmoituksia tietoja keränneille paikallisviranomaisille tai sitten ilmoitukset eivät ole syystä tai toisesta päätyneet kauppa- ja teollisuushallituksen arkistoon. Ilmoitukset eivät siis muodosta täydellistä kokonaiskuvaa. Sen vuoksi olen tulevaa kirjaa varten kerännyt käsityöläisistä kertovia tietoja laajemmasta, mutta samalla hajanaisesta lähdeaineistosta. – Joka tapauksessa digitoiduista ilmoituksista saa jonkinlaisen käsityksen siitä, mitä esimerkiksi sepät ovat pajoissaan takoneet.

Oheiset linkit vievät Digihakemisto-palveluun, jota on osoitetta myöten uusittu samaan aikaan kun Kansallisarkisto otti käyttöönsä uudistetun Astia-nimisen palvelunsa. Digihakemiston kautta pääsee halutessaan myös Kansallisarkiston sivuille. Itse pidän kuitenkin tätä Digihakemistoa käytettävyydeltään parempana. Linkki vie kunkin vuoden ilmoituksissa kohtaan, missä alkavat Räakkylää koskevat ilmoitukset. Poikkeuksen tekee vuosi 1893. Sen olen jättänyt listasta pois, koska ilmoitukset eivät ole missään järkevässä järjestyksessä. – Linkit olen koonnut tähän 30.6.2022. Toivottavasti ne pitävät paikkansa mahdollisimman pitkään. Digihakemiston aloitussivu löytyy nykyisin osoitteesta <https://digihakemisto.net> .

- 1885 - <https://digihakemisto.net/item/1971417260/4273007055/319>
- 1886 - <https://digihakemisto.net/item/1971640120/4273141337/353>
- 1887 - <https://digihakemisto.net/item/1971798147/4273442392/300>
- 1888 - <https://digihakemisto.net/item/1971953524/4273528878/358>
- 1889 - <https://digihakemisto.net/item/1972114976/4273605950/296>
- 1890 - <https://digihakemisto.net/item/1972309958/4273835248/358>
- 1891 - <https://digihakemisto.net/item/1972518853/4274026619/381>
- 1892 - <https://digihakemisto.net/item/1972724869/4274038446/363>
- 1893 -
- 1894 - <https://digihakemisto.net/item/1973150940/4274253386/189>
- 1895 - <https://digihakemisto.net/item/1973350275/4274496915/378>
- 1896 - <https://digihakemisto.net/item/1973568889/4274816094/392>
- 1897 - <https://digihakemisto.net/item/1973801571/4274957861/426>
- 1898 - <https://digihakemisto.net/item/1974034841/4274923140/461>
- 1899 - <https://digihakemisto.net/item/1974257666/4275066044/389>
- 1900 - <https://digihakemisto.net/item/1974479901/4275514864/391>
- 1901 - <https://digihakemisto.net/item/1974740047/4276091142/392>
- 1902 - <https://digihakemisto.net/item/1975010074/4275991723/261>
- 1903 - <https://digihakemisto.net/item/1975238336/4425614614/434>
- 1904 - <https://digihakemisto.net/item/1975501297/4421068699/491>
- 1905 - <https://digihakemisto.net/item/1975778650/4280775634/496>
- - - - -
- 1906 - <https://digihakemisto.net/item/1975909325/4425574428/48>
- 1907 - <https://digihakemisto.net/item/1975972137/4279086806/48>
- 1908 - <https://digihakemisto.net/item/1976045744/4425678221/51>

- Takaisin alkuun -

Monenlaista päivämäärää

Ainakin monille sukututkijoille on tuttu tilanne, missä jokin asiakirjaan merkitty päivämäärä ei pidä paikkansa. Kun tutkimus sakkaa virheellisen päivämäärän vuoksi, niin viimeistään muutaman maksetun oppirahan jälkeen ymmärtää tietojen tarkistamisen arvon.

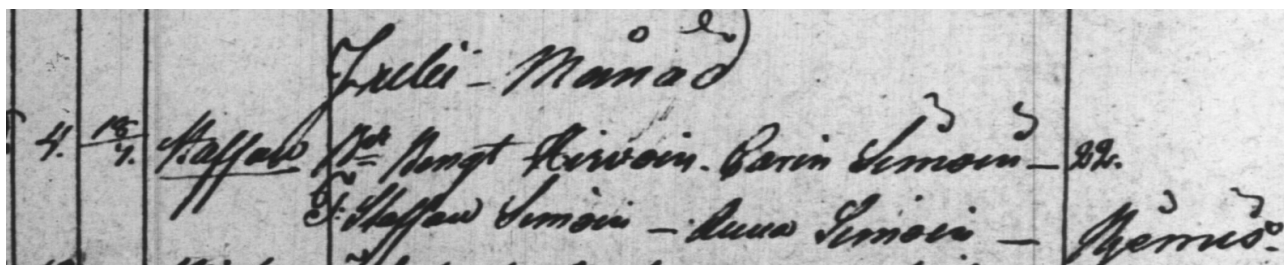
Tarkasteltaessa vähänkin vanhempia aikoja, ihmisen koko elämänkaari löytyy periaatteessa seurakunnissa laadituista asiakirjoista. Jos ihminen ehti kypsään aikuisikään, hänet oli siihen mennessä jo mainittu monessa luettelossa, ja esimerkiksi joku vilkkaasti palveluspaikkaansa vaihtanut renki voidaan mainitaan samassa rippikirjasidoksessa huomattavan monessa kohdassa. Kun kaikki merkinnät kirjoitettiin käsin ja keskeiset tiedot kopioitiin kerta toisensa jälkeen toiseen kohtaan tai asiakirjaan, niin inhimillisen virheen mahdollisuus oli suuri. Sen vuoksi ennen kuin ryhdytään moittimaan asiakirjojen laatijoita huolimattomuudesta, on vielä hyvä muistaa olosuhteet ja tilanteet, missä työtä tehtiin. Jokaisen sopii kokeilla kynttilän valossa pikkutarkkaa lukemista ja kirjoittamista ilman ikänäköä korjaavia silmälasia!

Esimerkkinä tällaisesta virheellisestä päivämäärästä käy vaikkapa Rääkkylän historiaa harrastavien hyvin tunteman Tahvo Hirvosen syntymäaika. Tahvo muistetaan parhaiten nimeään kantaneesta 'pankista'. Ryhtyessäni tämän 'pankin' tiimoilta perehtymään Tahvon elämänkaareen, minulla oli lähtötietona hänelle eräissä yhteyksissä ilmoitettu syntymäaika 18.1.1824. Ainakaan Rääkkylän seurakunnan digitoidusta syntyneiden ja kastettujen luettelosta tätä tietoa ei voinut varmistaa, sillä sidoksen alusta puuttuu juuri se sivu, jolla tiedon olisi pitänyt olla.

Bengt Kericho	1800.	X+X X
Teo Cain. Simoin	1802.	X+X X
hija	1806.	XX+X
Maja Serna	21/1807	XX XX
~~Maja Serna~~	1821	
Steffan	3/1824	

Seurattaessa Niemisessä ja Ventunniemellä asuneen Tahvon elämänvaiheita taaksepäin, rippikirjat toistivat syntymäaikana tuota edellä mainittua päivämäärää. Ripillä käymättömät henkilöt merkittiin Rääkkylässä erillisiin lastenkirjoihin. Vuodet 1808–1835 kattavassa lastenkirjassa Tahvon (Staffan) syntymäaika oli kuitenkin merkitty päivän osalta epäselvästi (mahdollisesti 8. päivä), mutta kuukausi on selvästi heinäkuu. Lähtötiedossa syntymäkuukausi oli tammikuu.

Kun syntyneiden ja kastettujen luettelosta katsoi merkintöjä heinäkuulta 1824, niin sieltähän Pentti Hirvosen ja Kaisa (Carin) Simosen Tahvo-pojan syntymä- ja kastemerkinnot löytyivät. Oikea syntymäpäivä oli siten 4.7.1824, ja kasteen Tahvo oli saanut 18.7.1824. Päivämäärävirhe oli siten aikanaan syntynyt jo merkittäessä Tahvon syntymäaikatietoa lastenkirjaan ja uudelleen siirrettäessä tietoja sieltä puolestaan rippikirjaan.

Rääkkylän seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelo 1824–1832

Tällaisessa tapauksessa virheellinen päivämäärä asiakirjoissa ei liene aiheuttanut Tahvolle aikanaan mitään ongelmia. Sellaisia ei liene koitunut myöhemmille sukupolvillekaan – korkeintaan ylimääräinen mutka Tahvon elämänvaiheita selvittäväille. Pahimmillaan mutka voi olla laajakin ja ikävimmässä tapauksessa johtaa umpikujaan.

- Takaisin alkuun -

- Takaisin alkuun -

Toisenlaista kerrontaa

”Koska pitäjämme kynäilijät ovat aivan unhottaneet koko Karjalattaren palstat, niin koettelen minä ensikertalainen häneen jotaki kyhätä pienen Rääkkylän kuulumisista, jos siitä mitään selvää tulee.” – Karjalatar 23.2.1883

Näin aloitti nimimerkki ”Rääkkyläläinen” sanomalehti Karjalattarelle helmikuussa lähettämänsä 1883 kirjoituksen. Tämä ja ainakin 139 muuta suomenkielisissä lehdissä vuoteen 1885 mennessä julkaistua Rääkkylästä kertovaa kirjettä löytyy Kansalliskirjaston uudesta ’Translocalis – lehdistön paikalliskirjeet’ -palvelusta. Mainiota kerrontaa pienistä ja suurista asioista, jotka ovat antaneet aihetta tarttua kynään ja kertoa niistä suuremmalle yleisölle.

Sanomalehtien enemmän tai vähemmän säännölliset avustajat kirjeineen ovat tärkeä osa lehdistömme historiaa. Kertomalla kotipaikkakuntansa asioista he paitsi lisäsivät yleistä tietämystä olosuhteista maamme eri osissa, he myös ruokkivat omalta osaltaan sanomalehtien levikkiä maaseudulla. Kruununvoudin kokoamien tilastojen mukaan vuonna 1886 Rääkkylään tuli tilattuna kotimaisia lehtiä 22 suomenkielistä ja 2 ruotsinkielistä. Ulkomaisia sanomalehtiä tuli 3. Vuonna 1890 vastaavat lukemat 93, 1 ja 1.

Maaseutukirjeet ovat oikein käytettyinä arvokas lisä myös historian ja etenkin paikallishistorian tutkimukselle. Kritiikittömästi ei kirjeisiin pidä tietenkään suhtautua, mutta vaikkapa kunnallisista asioista kertoessaan ne voivat antaa huomattavasti vivahteikkaamman kuvan asioista kuin mihin minkäänlainen virallinen pöytäkirja pystyy. Edellä viitattu kirjekin ottaa kantaa moniin asioihin jopa siinä määrin, että Karjalattaren toimitus ilmoitti kirjeen lopussa jättäneensä siitä osan julkaisematta. Lehden toimitus oli pitänyt kirjeen loppusanoja siinä määrin yksityisen ihmisen kunniaa loukkaavina, ettei niitä ollut aihetta saattaa julkisuuteen.

’Translocalis – lehdistön paikalliskirjeet’ -palvelun aloitussivu löytyy tästä linkistä: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/collections?id=742> . Kirjeitä voi hakea eri tavoin, joten suosittelen lukemaan palvelun ohjeet (’Näytä koko kuvaus’ -linkki).

Hyödyllisiä ja myös viihtyisiä lukuhetkiä!

- Takaisin alkuun -